

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 20 K,
za dijake 12 K.

Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič

(Dalje.)

3. Tiha sveta maša.

Tiha se imenuje ona maša, pri kateri mašnik nič ne poje, temveč vse dele sv. maše samo moli ali bere. Pač pa pojo pogostoma pri taki tihi sv. maši verniki, oziroma pevski zbor na koru. In takih tihih sv. maš, pri katerih se orglja in poje na koru, je pri nas mnogo več nego petih. Zato mora pevovodja obračati nanje posebno pozornost.

Pevskim zborom je pri teh sv. mašah naloga zelo olajšana s tem, da jim je dovoljeno peti v domačem jeziku. Zbor za sv. obrede je na neko tozadevno vprašanje odgovoril: „Spevi v domačem jeziku se pri slovesni, liturgični službi božji ne smejo trpeti, temveč se jih je treba brezpogojno ogibati; pri izvenliturgičnih opravilih pa se je treba ravnati po obstoječem običaju.“ (S. R. C. 21. junija 1879.) Pri nas, kakor tudi pri drugih narodih, obstoji pa že od nekdanj običaj, da se pri tihi sv. maši poje v domačem jeziku. Zato beremo tudi v naši škofijski okrožnici: „Pri neslovesnih opravilih (teh je večina), ki nimajo strogega liturgičnega značaja, torej pri tihih sv. mašah, litanijah, šmarnicah se sme in naj se poje v domačem jeziku.“

Kaj naj se poje pri tihi sv. maši, o tem nimamo tako natančnih določil, kakor pri peti sv. maši. Za prve dele sv. maše so vobče najprikladnejše „mašne“ pesmi; le izjemoma o kakih posebnih slovesnostih, n. pr. na božični ali velikonočni praznik bi kazalo takoj pričeti s prazničnimi napevi. Za darovanje so umestne pesmi, ki se nanašajo na dotični praznik ali dotično dobo cerkvenega leta, po povzdigovanju pa pesmi na čast sv. Rešnjemu Telesu ali obhajilne. Pameten razlog bo včasih pevovodji veleval, da v posameznem slučaju odstopi od tega splošnega pravila; vendar nikakor ni prav, ako se na nekaterih korih poleg mašnih pojo skoro izključno le Marijine pesmi.

Pri izbiranju pesmi se je treba ozirati tudi na zmožnosti pevskega zbora. Ni vsaka pesem za vsak pevski zbor. V tem oziru piše naša škofijska okrožnica:

„Kaj naj se poje? V tej zadevi nismo v zadregi. Pesmi: mašnih, evharističnih, Marijinih i. t. d. imamo dovolj in liturgičnih spevov je tudi na izbiro. Treba pa skrbno razbrati, kaj se prilega poedinim zborom. Nihče naj ne voli skladb, ki so za zbor pretežke; tudi lahke skladbe, ako so dobro pripravljene, se dajo vzpodbudno izvajati. Zbor svetih obredov pravi: Tudi najboljša večglasna skladba more vsled slabega izvajanja postati nepristojna. — Ramam se naloži le toliko, kolikor morejo nositi. Resnica je pa, da se ramena utrdijo in so polagoma zmožna nositi še večja bremena. Isto velja tudi o zborih.“

Za sv. mašo niso nikakor prikladne take skladbe, ki so preveč posvetnega, necerkvenega značaja. Škofijska okrožnica pravi: „Noben organist naj ne nosi na kor pesmi, ki imajo skakljajoč, igrajoč ali gugajoč ritem ker je zoper častitljivost svetega mesta. Istotako naj bodo izključene vse pesmi, ki slone na trivijalnih, pouličnih, fantovskih motivih. Prepovedane so tudi arije, ki so iz gledališča prenesene v cerkev, četudi z drugim besedilom.“

Marsikatera pesmica nabožnega značaja je morda dobro porabna pri jaslicah ali pri zasebni šmarnični pobožnosti, nikakor pa ni primerna, da bi jo peli tudi pri sv. maši. Škofijska okrožnica zopet piše: „Ločiti je tudi cerkveno pesem od nabožne; prva je namenjena cerkvi, božji službi, druga domači uporabi. Kdor bi imel dvome o cerkvenosti kake pesmi, naj se obrne na (cerkvenoglasbeno) komisijo za svet in pojasnilo.“ Sploh hodi pevski zbor najvarnejšo pot, ako proizvaja pri službi božji v prvi vrsti le take skladbe, katerih besedilo in napev je odobril škofijski ordinariat.

Moder pevovodja bo pri izbiranju cerkvenih pesmi gledal tudi na značaj dotične cerkvene dobe. Izmed „mašnih“ in drugih cerkvenih pesmi bo drugačne odbral za resni postni čas, drugačne za pristrčno božično, in drugačne za veselo velikonočno dobo. — Gledé pesmi, ki se uporabljajo ob nedeljah in praznikih pri sv. maši in drugih pobožnostih, določuje druga ljubljanska sinoda to-le: „Organist imej dnevnik, v katerega zapisuj določene pesmi za vsako nedeljo in vsak praznik, za procesije in druge pobožnosti; pred vsako nedeljo naj da zapisnik potrditi župniku.“

Kakor pa na cerkveno petje, je treba veliko pozornost obračati tudi na cerkveno orgljanje. Vesten organist se skrbno pripravlja na vsako sv. mašo. Pri odbiranju preludijev se ozira na značaj dotičnih cerkvenih pesmi, ki se bodo pele pri sv. maši, kakor tudi na značaj dotične dobe cerkvenega leta. Napačna je šablona, da se vselej prične in konča s „pleno“. Registriranje se mora vršiti po značaju praznika in cerkvene dobe.¹

¹ Ko sem bil na koralnem tečaju pri benediktincih v Sekovi, sem imel priliko opazovati, kako vzgledno je registriral tedanji sekovski organist p. Horn. O navadnih dneh je pričel s čisto skromnimi registri. Čudno se mi je pa zdelo, da so se 1. septembra ob spominu sv. Egidija oglasili vse bolj bliščeči in krepkejši registri kakor sicer. Takoj sem si mislil: „Kaj neki obhajajo danes tukaj?“ Po končani službi božji sem stopil v zakristijo in pogledal v direktorij; videl sem, da je sv. Egidij sekovski škofijski patron. Odtod torej tako bliščeči registri!

Tudi gledé modulacije si dober organist že doma določi, kako bo pravilno napravil prehod od ene pesmi do druge, ker tudi v tem oziru se veliko greši.

Sploh je cerkvena glasba že pri vsaki navadni sv. maši zelo velikega pomena. Lepo petje in lepo orgljanje vabi ljudi v cerkev in jih silno vzpodbuja k pobožnosti; slabo petje in slabo orgljanje pa navdaja ljudi z nevoljo in jih odbija od službe božje. Zato si organist nakopava veliko odgovornost, ako se vsled njegove zanikarnosti božja služba vernikom nekako pristudi; nasprotno pa si nabira veliko zasluženja za večnost, ako z vzglednim petjem in orgljanjem pripomore k temu, da verniki radi in z veseljem prihajajo k službi božji.

(Dalje prih.)

Cerkvenò ljudsko petje.

Dr. Fr. Kimovec.

Naše cerkveno ljudsko petje je bilo, dokler smo ga splošno imeli, povsod enoglasno.

Dokaz zato so nam najprej starejše cerkvene pesmi same na sebi. Če bi nobenih pisanih dokazov za to ne imeli, bi morali po strukturi pesmi, kakor nam jih kažejo n. pr. protestantovske pesmarice, dalje pesmi Kastelčeve in one, ki so se ohranile do novejših časov in jih je Foerster sprejel v Cecilijo, po strukturi teh pesmi bi morali nujno sklepati, da jih je moglo ljudstvo le enoglasno peti. Zakaj nemogoče bi bilo po načinu ljudskega preprostega večglasja te pesmi harmonizirati. Če so jih torej peli, so jih morali peti enoglasno.

Prav zato so tudi vse te starejše pesmi v vseh izdajah natisnjene enoglasno brez vsake harmonizacije. Česar pa tudi treba ni bilo: ljudstvo jih je pelo enoglasno, orgelj ni bilo pa tudi organistov ne, da bi pesmi spremljali.

To enoglasje se je ohranilo prav v 19. stoletje. Za to trditev imamo kljubu redkosejanim poročilom o petju preprostega ljudstva vendar toliko dokazov, da o nje resničnosti nihče ne more dvomiti.

Najstarejše poročilo, ki sem ga mogel doslej zaslediti, stoji v Matija-Majerjevi „Pesmarici cerkveni“, ki jo je izdal l. 1846., kjer v uvodu piše takole: „Večidel pojó pri nas vsi na jeden glas.“

Kot nekako posebnost navaja navado Slovencev „med Gorico in Terstam“, kjer „poslednjo slovko vsake redke dolgo, dolgo povlečejo, v tem drugi že sledečo red vzdignejo, tako da se ob jednim dvojni glas po cerkvi razlega. To je tam nekaj posebnega, kar nisem sicer nikjer slišal.“

Ko daje pevecem navodila, kako naj pojó, jim posebej zabičuje: „Le samo jedan glas mora se čuti po cerkvi, kakor bi iz jednega gerla cela sedščina pela.“

Iz tega bi sledilo, da je ob tem času ljudstvo po cerkvi enoglasno pelo, da se je enoglasje smatralo kot pravilo za ljudsko cerkveno petje. Tri leta kasneje je pisal škof Slomšek, ki je imel sam za tiste čase precej pomembno glasbeno izobrazbo, v „Zgodnji Danici“ o tej zadevi takole: Lepo v cerkvi pojó po Kranjskem in Štajerskem, pa kar jaz vem, le na eno gerlo.

Leto kasneje stoji isti v „Zgodnji Danici“ zapisano takole: Kranjci počasne enoglasne popevke ljubijo ... Štajerci radi naglo in enoglasno pojó.

L. 1857. Slomšek zopet piše v imenovanem listu o cerkvenem petju ter pripovedujoč o veselju svojih mladostnih let (kakor smo zgoraj na strani 7. sporočili) navaja, da „kedar so pridigar iz lece eno teh svetih starih pesem zapeli in vsa cerkev za njimi ednoglasno potegnila, vsa verna občina je plavala v enem duhovskem veselji ...“

Če bi imeli samo ta stavek zapisan, bi se pač dal še v drugem, etičnem zmyslu razlagati: vso cerkev, vse vernike je prevzel enak dub, enaka čuvstva so se budila v njih srečih, ko so s pridigarjem vred peli te stare, mične, mo-gočne pesmi. (str. 293.) Toda vsakršen dvom o pomenu teh besed izgine, če pazimo na to, kaj piše nekaj strani kasneje o štajercih, ki „ljubijo nagle in večidel okrogle napeve“ in „le ednoglasno popevajo in njih petje mično teče.“ (str. 296.).

In zopet nekaj strani niže priporoča „mično in hvalevredno ... ednoglasno petje *pred pridigo ali keršanskim naukom*, naj se poje *Oče naš*, — *Pridi sveti Duh*, ali kaka priložna pesem o svetem godu.“

Sploh mu je ljudsko ali kakor on pravi „občno petje po cerkvi“ pravo nasprotje čveteroglasnega petja, ki bi ga nekateri radi v cerkev uveli.

On sam bi z Majerjem rad, da bi se enoglasno ljudsko petje vsaj po Štajerskem zopet ukoreninilo in izpodrinilo petje posameznih pevcev, ki so se razkazovali s kora. Vendar pa ni dosleden, zakaj pestro harmonično odelo ga vendar-le zelo mika; zato piše o Korošcih l. 1849.: „Lepši zlagajo po Koroškim, na štiri gerla.“ — In l. 1850. piše „Danica“ (bržkone Slomšek): „Korošci pojejo počasno na štiri gerla ... Štajerci radi naglo in enoglasno pojó; o Kranjcih pa piše Slomšek l. 1857., da radi na dva gerla pojó, jih pesme so lepoglasne, da bi jih le poslušal; naj pa tudi razumel besede pesemske.“

Iz vsega tega moremo razbrati: 1. da so se v prvi polovici 19. stoletja začele poizgubljati stare enoglasne cerkvene pesmi, predvsem tiste, ki so bile zložene v takozvanih starih cerkvenih tonovskih načinih ali v molu; 2. da se je proti sredi istega stoletja začelo pri nas tudi po cerkvah širiti večglasno petje.

Odkod ta pojav? Kako je prišlo do tega dejstva?

Vzroki bodo pač sledeči:

1. Glasba sama se je po svoji notranji vsebini in seveda tudi po zunanjem ustroju popolnoma izpremenila; pot od glasbe zadnjih stoletij srednjega veka preko klasične polifonije, baročne fuge, italijanske opere do plehkejše cerkvene glasbe v dobi „prosvetljenosti“ je jako dolga in pestra. Globoka vsebina, stroga umerjenost, kakor jo kažejo ostanki naših starejših pesmi, se je umeknila deloma veliki plitvosti. Res, da je tok časa le počasi podiral stara, častitljiva debela ljudskega cerkvenega petja, bilo je vsled sto in stoletne rabe pač pregloboko vkoreninjeno, toda popolnoma izpremenjenemu glasbenemu

¹ Da je bila tudi naša svetna pesem enoglasna, o tem razpravlja Dom in svet l. 1917. v številki 21., kjer pisatelj med drugim navaja pričo, ki je še sama slišala kranjske fante le enoglasno peti.

naziranju, ki je sežalo prav do korenin tonalnosti in jih izpodkopavalo, se celo tako globoko vkoreninjena stebila niso mogla trajno upirati. Resnobni, tehtni starejši napevi so se morali stopnjema umikati površnim novejšim.

2. Drugi vzrok propadanja so bile orglje, ali pravzaprav neveščni organisti. Pred 18. stoletjem smo imeli komaj kake orglje (izvemši posamezne redke slučaje, n. pr. v Crngrobu pri Škofji loki iz l. 1649; na jezeru na Bledu iz iste dobe; in pri sv. Primožu nad Kamnikom iz l. 1680. To so bile pač najslavnejše božje poti).

V 18. stoletju se je zlasti v drugi polovici začelo močnejše gibanje za nabavo orgelj. Dasi je to navdušenje samo na sebi hvale vredno, je tudi precej pripomoglo, da so stare pesmi in ž njimi ljudsko petje hitreje izmirale. Organisti, ki so jim bile te orglje izročene, so bili po večini malo ali nič izobraženi. Igrali so pač po načinu tedanjih popularnejših klavirskih skladb: dvoglasen diskant, izvečine pisan v terciah ali sekstah, enoglasen bas, ki se je držal dveh, oziroma treh pglavitnih stopenj: I. V. in IV. Marsikateri organist (morda celo njih večina) niti za silo ni poznal not, tako da so le na posluš igrali.¹ Vsled tega pomanjkljivega strokovnega znanja jim je bilo popolnoma nemogoče spremljati starejše pesmi, ki zahtevajo vse kaj drugega kot terce oziroma sekste in I. V. in morebiti še IV. durovo stopnjo kot harmonično oporo. Nič ni torej čudnega, če so se teh pesmi ogibali, ker niso vedeli ž njimi nič napraviti: ni jih moč spremljati, torej niso zanič, torej proč z njimi, oziroma nove na njih mesto, ki se dajo stisniti v ta harmonično-melodični prisilni jopič.

3. Po naših krajih se je začelo med ljudmi širiti preprosto ljudsko večglasno petje. Najprej pri petju svetnih narodnih pesmi, kmalu pa tudi po cerkvah. Najprej po Koroškem. Tu je imelo najbliže do ognjišča preprostih večglasnih moških zborov, ki jih je utemeljil med Švicarji Janez Jurij Nägeli začetkom 19. stoletja. Za Korošci so prišli Kranjci in nazadnje — kakor se zdi — Štajerci. Na Kranjskem je ta novi način harmonično ubranega petja ljudsko petje popolnoma izpodrinil; ušesu preprostega ljudstva je bila harmonija brez dvoma všeč, toda grlo ni bilo navajeno in zato so po cerkvah začeli peti na koru izbrani pevci, izvečine v jako omejenem številu: 1 sopran, 1 ali 2 alta, ki sta pa vsak svoj glas pela, 1 tenor, ki je bil dobesedno „tenor“; držal je, če je bilo količkaj mogoče, en sam ton: dominantno; le ob sklepih se je preko subdominante premaknil v mediantno; kot podlago so imeli ti zbori enega ali dva basa, ki sta si zopet vloge delila: eden je pel višje tone, drugi nižje. V harmoničnem oziru je bilo vse tako kot nam je znano iz svetnega narodnega petja: prevladovali sta tonika in dominantna; včasih se je oglasila tudi še subdominantna.²

¹ Nekaj takih se nam je prav v cecilijansko dobro ohranilo.

² Kdor takega cerkvenega petja še ni slišal, si ga o priliki lahko privoščil. Treba mu je samo stopiti v cerkev na deželi, kjer imajo službo božjo brez orgelj. Če imajo pevci čist postuh; če ne kriče; če jih napuh ne žene, da bi peli „umetne“ pesmi, ampak se drže preprostejših, ki njih preprosti melodiji kot harmonično ozadje zadostujeta redno tonika in dominantna; če pesmi nikamor ne modulirajo, ali le na preprost način v dominantno; potem se tako najno petje dostikrat kaj lahko posluša. Če pa poje vsa cerkev, kakor se na Štajerskem še pogosto sliši, pa postane petje vsled svoje masivnosti in elementarno primitivne harmonične polnosti in nasičenosti takoj šestero oziroma osmeroglasno. V Ljubljani se tako mogočno in res lepo petje sliši na velikonočno nedeljo popoldne pri potresni procesiji, ko vsi udeleženci pred uršulinsko cerkvijo pojo litanije.

Na Štajerskem se je ljudsko petje morebiti ravno zato obranilo, ker so bili bolj konservativni, dalje časa se je v cerkvah pelo enoglasno; medtem se je pa pri svetnem petju uho navadilo na novi način večglasnega petja, ki je prešlo v cerkev, ko je bilo ljudstvo v celoti nanj je navajeno, dočim se je na Kranjskem do zadnjega časa in se še danes zdi skoro nedopustno, da bi pel v cerkvi pri službi božji kdo, ki ni nvrščen med pevce na koru. Celo tako daleč je posegel ta novi način večglasnega petja, da v nekaterih krajih možakov sploh ni bilo dobiti za petje na koru. Ljudje so mislili, da je petje pri službi božji izključno opravilo žensk. Marsikje je bilo treba premagati marsikak predsodek, preden je moška noga prestopila ograjo okrog igralnika. Šele novejša doba intenzivnega izobraževalnega dela je odstranila te čudne nazore.

(Konec prih.)

Orglje kot liturgičen instrument.

Leopold Govekar.

Način.

Ni tako težko ugoditi zapovedim, ki se nanašajo na čas oziroma prilike, v katerih je dovoljeno oziroma prepovedano orgljati. Tu so večinoma jasni odloki, in če jih natanko izpolnjujemo, smo svojo dolžnost v tem oziru izvršili. Težje je ugoditi drugi zahtevi o lastnostih pravičnega igranja.

Predvsem je važno, da organist res živi s Cerkvijo, s cerkvenim letom in sicer še bolj kot drugi verniki. On mora buditi čuvstva v vernikih, oziroma jim dati določen izraz. Drugačno razpoloženje pa vlada v nas v adventu, drugačno o Božiču, postu, Vel. noči, oziroma v kakem drugem času. Nato se mora ozirati predvsem tudi organist. Ni vseeno, če vzame, naj bo petek ali svetek, predlogo, ki mu ravno pade v roko, če se mu jo sploh ljubi, pa hitro pobere tiste pike z nje, temuč mora biti v tej reči zelo izbirčen, in če ne more kaj primernega dobiti, naj pa sam naredi. Sicer je pa dandanes vsega na razpolago in najbolje je tudi, kakor pravi škof. okrožnica, da igrajo organisti po tiskanih predlogah, zlasti kadar je več časa za sviranje.

Pa ne samo prežeti liturgičnega duha, biti morajo v svoji stroki tudi primerno podkovani. Predvsem naj organist, kakor pravi druga ljubljanska sinoda, hrepeni po vedno večji popolnosti v svoji stroki, zato naj ne zanemarja teoretične in praktične izobrazbe, ampak jo nadaljuje; naj prebira cerkvenoglasbene liste, in zahaja naj rad k poučnim cerkvenoglasbenim tečajem.

Dalje naj se na vsak javen nastop v cerkvi dobro pripravi. Pa se zgodi, da pride prepozno na kor, služba božja se je že pričela, on pa išče in brska za preludiji, med tem pa tišči na pedal, da je žo uho naveličano; drugemu se pa zopet ta način začetka morebiti slovesen ali nevem kakšen zdi. Predigre in medigre naj tudi po možnosti izbere primerne dotični pesmi, ki jo pojejo. Vse skupaj naj bi tvorilo enoto; biti mora isti tonov način, isti takt. Posebno primerno je, če vzame organist teme za te igre iz melodije pesmi. Ravno tako naj pazi na modulacije, da ne bo oblezel vsa

mogoča pota, predno se bo ustavil v drugem načinu. Pot naj bo kratka in pravilna. (Gl. o tej stvari C. Gl. 1917, marec—april).

Orglje naj petja ne zadržujejo, za to bodo že pevci poskrbeli. Sploh naj bi orgljanje, kakor tudi petje ne bilo prepočasno; pobožnost ne obstoja v počasnosti. Tudi o tem velja, kar je škof Slomšek dejal o cerkvenem govorniku, da se počasnega potegovavca ljudje kmalu naveličajo. Ne smemo pa zopet skočiti v drug ekstrem, ker o tem pravi Slomšek, da prenašlo govorjenje rado zmoti govornika in omoti poslušavce. Je pa ob gotovih prilikah tudi hitrejše igranje na mestu. To ni nikakor zoper častitljivost prostora. Je pa nekaj, kar zelo nasprotuje svetos'i kraja, namreč igrajoči ali gugajoči ritem. Ne v melodiji, v ritmu nam je predvsem iskati necerkvenosti kake skladbe, oziroma če se ozremo na novejšo glasbo, moramo tudi priznati, da ni v kromatiki necerkvenosti, kakor hočejo nekateri. Škof. okr. govori o tej stvari tako-le: „Noben organist naj ne nosi na kor pesmi“ (isto velja za igranje), „ki imajo skakljajoč, igrajoč ali gugajoč ritem, ker je zoper častitljivost svetega mesta. Istotako naj bodo izključene vse pesmi, ki slone na trivialnih, pouličnih, fantovskih motivih“.

Sicer je tisti čas minul, ko so se proizvajali različni marši na orgljah, posebno o slovesnih prilikah, toda kaka ‚blagodejna‘ ritmika se pa še dobi sem pa tje, dasi v partituri ni označena.

Jasno je, da organist, ki bi tako ravnal, nikakor ni prevzet liturgičnega duha in pozablja na prvo nalogo, ki jo ima sploh cerkvena glasba, namreč povzdigovati čast božjo; tudi ne bo nikdar dosegel drugega namena, ki je vzpodbujanje vernikov; kdor povzdiguje pete, ne more srca in svetih čustev; naloga, ki jo ima cerkvena glasba kot neprecenljivo vzgojevalno sredstvo, bo istotako ostala neizpolnjena; z eno besedo, to ne bo več cerkvena glasba.

Slišali smo, da je sv. Cerkev sprejela orglje v svojo službo kot izvrstno podpiralno sredstvo za petje. Iz tega sledi, da kjer je zbor zmožen naučiti se pesmi brez spremljevanja orgelj, bi mu ne mogli dovolj priporočati, da tudi res poje brez njih. Poglejmo pa tudi sicer prednosti takega petja, oziroma slabe strani v nasprotnem slučaju. Dr. Fr. Kimovec nam jih lepo označi v C. Gl. 1913, št. 11: 1.) „Petje bo bolj čisto; orglje in take vrste instrumenti so namreč temperirani. 2.) Orglje lepoto petja pogosto tope: je bolj težko, ne tako izrazito. 3.) Pevci polene, če jih vedno z bergljami orgelj opiraš, posluš se jim raje poslabša nego izboljša. 4.) Zbor se navadi kričati, če so vedno orglje zraven, posebno še stare, kjer je skoro treba principal rabiti.“ Vaje je seveda več treba, toda uspeh bo pa tisti trud obilno poplačal.

Na drugi strani pa zopet moramo rabiti orglje: 1.) „Če so predpisane. 2.) Tudi če niso pisane, pri kakih viških, pa ne da bi petje opirali, ampak da podkrepimo akcent, in da tako mesto sijajno barvo dobi. 3.) Da opirajo nevarna mesta, težke modulacije.“

To bi bile v kratkem naloge orgelj kot liturgičnega instrumenta. O tej ali oni stvari se seveda da obširneje razpravljati, n. pr. o prosti igri ex improviso, kar pa že ne spada toliko pod to poglavje. Če igravcu manjka

posebnih zmožnosti, se kmalu opazi; vedno se vrti v par oguljenih akordih, ob slovesnih prilikah prida morebiti še trivialno melodijo: kdo bi se pač trudil, saj ne razumejo ljudje, oziroma si bo še bolj pridobil njihovo naklonjenost. Toda gotovi bi razumeli kaj boljšega, seveda ignoti nulla cupido. Da se na ta način umetniški čut kviri in zanemarja vzgojna naloga cerkvene glasbe, ne bo nihče tajil.

Bolj proti koncu pravi škof. okr.: „Prvo mesto zavzema liturgija, drugo glasba, potem pridejo še le ostale umetnosti.“ Gesetz u. Praxis pravi o cerkveni glasbi: „Ne oglašča se pri liturgiji, tudi ne pristopa k liturgiji kot v sebi zaključeni, marveč cerkvena glasba sama je liturgija.“ „Ne pojemo pri maši“, je dejal baje nekoč Pij X. „ampak mašo pojemo.“

Zato je prav jasno, kar govori dalje škof. okr.: „Zatorej naj cerkveni predstojniki imajo posebno skrb za glasbo, naj podpirajo organiste s svetom in gmotnimi sredstvi, naj bodrijo pevce in naj tej stroki posvete vso svojo pozornost. Mnogo se je že storilo v naši škofiji za glasbeno umetnost, obilo delo nas pa še čaka.“

Zelo primerno bi tudi bilo, ko bi včasih na prižnici spregovorili kako besedo o cerkveni glasbi in poučili vernike, da so tudi v tej stvari predpisi, kakor sploh v liturgiji; že v škofijski okrožnici dobé lepe misli, razen tega je pa, oziroma bi morala biti vsaka župna cerkev naročena na Cerkveni Glasbenik, v katerem je veliko lepega; tako n. pr. tudi Motu proprio Pija X. z dne 22. nov. 1903 (Fr. Ferjančič). Spregovori se lahko kaj, če že ni druge prilike, na nedeljo okoli 22. nov., godu sv. Cecilije, zaveznice cerkvene glasbe.

Za vse, pa naj si bo za cerkvene predstojnike, organiste, cerkvene pevce in druge, ki delujejo v prosep cerkvene glasbe, veljajo besede:

„Quantum potes, tantum aude:
quia maior omni laude, nec laudare sufficis!“¹

Nekoliko pojasnila k Riharjevim pesmim.

Franc Kramar.

Med pesmi, ki jih je Gregor Rihar sprejel v 1. zvezek svojih skladb „Vishe za svete pesmi“, izišle okoli l. 1844., je med drugimi vmes tudi nekaj Travnovih.

Janez Traven se je porodil 25. dec. 1781 v Dobu. V mašnika posvečen 1813, je služil najprej kot duhovni pomočnik pri sv. Petru, potem v stolnici v Ljubljani, bil pozneje župnik v Poljanah nad Škofjo Loko in umrl kot dekan ribniški 19. sept. 1847. Fran Rakuša piše o Travnu v znani zanimivi knjigi „Slovensko petje v preteklih dobah“ (Drobtinice za zgodovino slov. petja), da je „Traven zložil precej napevov, ki se morajo pred Riharjem med najboljše šteti; peli so jih v stolnici in nekaj tudi po deželi.“ Traven je zložil dotične napeve enoglasno, torej samo melodijo oz. vodilni glas, Ribar

¹ Kar le moreš, daj v zahvalo, — zanj bo hvale še premalo, tvoje hvale dosti ni.

pa jih je potem štiriglasno postavil. Rihar je nekoč svojemu učencu Josipu Levičniku, poznejšemu učitelju v Železnikih, te napeve sam imenoval, toda vseh si pa Levičnik ni mogel zapomniti. To pa dobro ve, da so bile vmes: 1. „Vi oblaki ga rosite“ (adventna), 2. „Glej, o grešnik, grehi tvoji“ (postna), 3. „O vi vsi, ki greste po poti“ (postna), 4. „Praznik svet se dan's obhaja“ (Vnebohod), 5. „Prerok je srčno zdih'val“ (Sv. Trojica), 6. „Oh odprite se nebesa!“ (Vsi svetniki) itd. — Vse te razun zadnje so priobčene in popravljene v novejših zbirkah. Prva „Vi oblaki ga rosite“ je v Foersterjevi „Ceciliji“ I. del in v Premrlovi „Cerkveni pesmarici za mladino“. Druge štiri: dve postni, za Vnebohod in za sv. Trojico se pa nahajajo v dr. Kimovčevi zbirki „Rihar renatus“, kjer so — kar nam že naslov pove — prerrojene oz. popravljene.

To pojasnilo podajam naši javnosti z namenom, da se otme pozabnosti ime pravega skladatelja gori naštetih napevov — Janeza Travnja — in da ne bo kdo mislil, da so ti napevi izvirni Riharjevi.

Dostavek uredništva. G. Kramarju smo za poslano pojasnilo zelo hvaležni. Z g. Levičnikom, od katerega je te podatke izvedel, je prišel v stik kot nabiralec slovenskih narodnih pesmi, ki jih je pred vojsko celih pet let nabiral zlasti po Kranjskem in Štajerskem po naročilu bivšega avstrijskega ministrstva za uk in bogočastje. Od g. Kramarja nabrane narodne pesmi (vseh skupaj več tisoč melodij) hrani Glasbena Matica v Ljubljani.

O tej priliki omenjamo še par drugih pesmi, ki jih pomotoma pripisujejo nepravim avtorjem. Nagrobnico „Jamica tiha“ ni zložil Rihar, ampak Blaž Lenček, roj. 3. febr. 1830 na Brezovici pri Ljubljani, umrl kot župnik v Starem trgu pri Ložu 4. jan. 1890.¹ — Pesem „Posvetitev Sreću Jezusovemu“ („Do nebes naj se razlega“ oz. „Čujte hribje in doline“) ni uglasbil P. Perica, temveč bivši jezuitski magister Smolka, sedaj uradnik nekje pri železnici; Perica je samo spesnil dotično prvotno hrvatsko besedilo.²

Cerkveni koncert v ljubljanski stolnici.

Dne 10. marca je ob pol osmih zvečer odlično občinstvo napolnilo lepo ljubljansko stolnico, ki je bila po električni luči bajno razsvetljena. Zanimanje, ki ga je pokazalo ta dan občinstvo za cerkveni koncert, je vesel dokaz, da je Ljubljana eminentno muzikalično mesto, ki ima zmisel ne samo za glediško, marveč tudi za cerkveno glasbo. Koncert se je izvršil na jako dostojen način, in zadovoljnost je bila brati na vseh licih. Koncert se je točno pričel in trajal poldrugo uro. Pri medjimurskem koncertu smo čakali 40 minut in še so cepali obiskovalci. Poldruga ura je ravno prava za vsak koncert. Visoka stolnica . . . krasen milje za pravo razpoloženje poslušalcev; nobenih toalet, nobenega aplavza!

¹ C. Gl. 1900. št. 12; stran 97. Lenček je zložil gori omenjeno nagrobnico kot bogoslovec v Ljubljani l. 1854.

² Povedal P. Avgustin Dajmušić, kapucin in hrvatski pesnik, ko je na jetiki bolan iskal l. 1916 zdravja na Homea pri Kamniku. Umrl je žal še isto leto. P. Dajmušić je bil tudi glasbeno nadarjen. Zložil je hrvatsko abstinentno himno.

Kako se to prilega duhu, ki po koučani skladbi dalje vživa umotvor! Toda k stvari!

Koncert je vpeljal g. Premrl, vodja stolnega kora, z Gadejevo predigro v A-molu. Gladka, jasna igra z lepo registracijo. Zlasti je ugajal tema, ki ga je g. Premrl izvajal z oboo, in pa gradacija proti koncu.

Staroslovenska maša g. dr. Kimoveca je prezgodaj rojevo dete, ker je „Motu proprio“ še v polni moči. Ali in kdaj dobimo staroslovensko bogoslužje, še ni prav nič določeno; gotovo pa je danes, da dobimo „rituale“ v slovenskem jeziku. Skladba sama je preprosta, moderna glasba na staroslovensko besedilo, brez prave notranje zveze, razkosana na kratke stavke, večkratni skoki v spodnjo tereo: n. pr. iz G-dura v Es-dur; bogata instrumentacija ji je dala šele praznično lice. A instrumentacija zelo spominja na Dunaj, zlasti na onih mestih, kjer močen vdarec pavke konča spev. Kyrie ima tri zelo kratke stavke; srednjega so izvajali s tako naglice, ki ni na mestu pri prošnji za božje usmiljenje. Neprijetno se je slišal trikratni, pretrgani „Svet“ v stakativiranih akordih. Lep je motiv v „Benedictus“. Skladba ni naredila onega vtisa, ki smo ga pričakovali.

Za njo je prišla na vrsto Bossijeva orgeljska skladba s krasno registracijo, ki je bajno imitirala „dudo“ in zvončke.

Sledili sta dve slovenski pesmi: „Blažena noč“ in „Zdrava, o nebes Kraljica“, ki ju je pel zbor z orgljami. Prva bi bila zahtevala eno sopransko solistino, druga je bolje uspevala.

Najlepša točka koncerta je bil Rheinbergerjev koncert za orglje s spremljevanjem orkestra, ki ga je dirigiral kapelnik dr. Čerin, in ima tri dele, ki se krasno stopnjujejo. Zdelo se mi je, da poslušam simfonijo kakega klasika. So včasih prav znani motivi, toda Rheinberger jih zna tako zasukati, da dobijo popolnoma originalno lice. Tu nežna, vspavajoča miloba, tam gorostasna energija, vsak stavek nova invencija, tako v melodični, kakor v harmonični črti, le tu in tam se ponavljajo motivi, ki jih pa željno pričakujemo in po njih hrepenimo.

Simfonična glasba je višek glasbe. Tu ne moti scenerija, ne kretuje vpodablajočih umetnikov, tu govori umetnik neposredno k moji duši. In duša moja, hrepeneča po lepoti, diha, srka, pije, vživa iz prvega, neskaljenega vira lepega čustvovanja radosti, tuge, upanja, ljubezni; in z umetnikom vred se raduje, joče, strmi, občuduje, upa in ljubi. In duši je dobro. Za trenotek pozabi vse človeško gorje, dvigne se na perotih krilate glasbe kvišku do Boga, ki je vir in vzor vse lepote; in ta polet jo omili, jo oblaži, da z veseljem zopet prevzame na rame dolžnostna svoja dela, dokler nas Bog ne pokliče k nebeškemu koncertu, kjer bomo neposredno vživali božjo lepoto in dobroto.

Premrlova „Razglašenje Gospodovo“ je zanimiva daljša skladba, polna trdih disonanc, ki jih g. Premrl posebno ljubi, pa jih tudi lepo razveže. Zdi se, da imata zbor in orkester samo nalogo orglje spremljati, kajti orglje imajo vodilno vlogo. V potrdilo tega vedno ponavljajoči unisono zbor in četverglasni refren, ki pa v svoji preprostosti ne sodi v to eminentno moderno skladbo.

V tem koncertu so delovali: dva dirigenta, g. Premrl, orkester in zbor. Dirigenta sta strokovno vršila svoj posel, kajti vse se je izvršilo gladko in

povoljno: vstopi točni, nijansiranje natančno; celi aparat se je dvignil tu in tam do gorostasne moči.

G. Premrl, strokovno izobražen na dunajskem konservatoriju, je orjak-mojster na orgljah, pozna popolnoma zmožnosti svojega instrumenta in ga zna tudi pošteno izkoristiti. Je virtuozen igralec, izboren registrator in duhovit interpret glasbenih umotvorov. Vse te vrline je pokazal v Rheinbergerjevem koncertu, ki bi ga še radi čuli pri prvi priliki. V tem koncertu se je tudi pokazalo, kakega pomena so orglje, ne le pri službi božji, ampak tudi v koncertni dvorani. Koliko lepega in veličastnega nam odide, ker nimamo v nobeni dvorani orgelj. Vsepovsod jih imajo: na Dunaju, v Gradcu, v Luomostu itd. Tudi v Unijonski dvorani je pripravljen prostor zanje; a dasi stoji dvorana že 16 let, še danes ni duha ne sluha o njih. Naj bi vendar sedaj, ko imamo konservatorij, mislili na nabavo koncertnih orgelj.

Orkester je bil sestavljen iz civilnih in vojaških godbenikov; obojim gre priznanje, zlasti godalom. Ako je kdo opazil kak nedostatek, pripisati je okolnosti, da radi boleznj nikdar niso mogli biti vsi godbeniki pri skušnji.

Slednjič omenim še pomnoženi stolni zbor. Dobro je naštudiral vse točke in se dal voljno voditi od pp do ff. Manj so se razumele besede, ker je artikulacija pomanjkljiva. Mi delamo z materijalom, kakršnega imamo. Le žal, da se pri tako obilni množini pevcev in pevk, kakor jih ima sedaj Ljubljana na razpolago, najde tako malo zanimanja za cerkveno glasbo. Bili so časi, ko so pevci iz najboljših krogov rade volje sodelovali pri glavni službi božji. Vabili smo tudi mi, pa brezuspešno. Toliko večje hvale vreden je zbor, ki vztraja in skrbno goji sveto glasbo.

P. Hugolin Sattner.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. — 4. marca 1920 je v Unijonski dvorani koncertiral medjimurski pevski zbor iz Macinca pod vodstvom župnika Ignacija Lipnjaka. Dosegel je lep uspeh, in to zlasti v tem oziru, da smo iz proizvajanih pesmi in načina pevanja spoznali dušo in značaj Medjimurcev. Medjimurska pesem je izvečine otožna, melanholična, po obliki kratka in se močno giblje v starih tonovih načinih. Zanimivo je medjimursko „Kolo“. Zbor je pel vse pesmi brez not, je jako dobro niansiral, zlasti kar se tiče dinamike in agogike, v glasovno tehničnem oziru stoji pa še na nizki stopinji. Pozdravno besedo in nekoliko pojasnil o medjimurski narodni pesmi je v začetku koncerta izpregovoril župnik Vinko Žganec iz Dekanovcev, ki je pesmi tudi harmoniziral za mešani zbor — 9. marca je „Češka obec“ v Ljubljani priredila glasbeni večer v proslavo 70. letnice predsednika češko-slovaške republike Masaryka. Sodelovali so nekateri operni pevci in pevke ter gledališki orkester. Izvajali so ponajveč skladbe čeških skladateljev Smetane, Dvořaka, Novaka, Prochazke in drugih. — 10. marca se je vršil v stolnici cerkveni koncert, o katerem poročamo obširneje na drugem mestu. — 14. marca je pevska Zveza Ljubljana priredila takoj mudečemu se francoskemu kardinalu Duboisu prav srečno uspelo glasbeno produkcijo, vrstečo se z nastopi Orlov in Orlic. — 17. marca so priredili koncert trije

ruski umetniki: dva operna pevca Šelkov in Merjašec in operna pevkva Rozova. Izvajali so skladbe ruskih skladateljev Mussorgskega, Rachmaninova, Čajkovskega, Rimski-Korsakova in drugih. — 22. in 29. marca sta se vršila koncerta Glasbene Matice. Koncerta sta nudila po daljšem presledku zopet enkrat skladbe za zbor in orkester. Nove so bile v tem oziru Premrlova Jugoslovanska himna in Solnčna pesem sv. Frančiška, ter Novakova Nesrečna vojna, že znana pa Jenkov zbor ciganov iz spevoigre „Vračara“ in Fibichova Pomladna romanca. Razun teh so se izvajali a capella zbori: E. Adamičev „Bela breza se zdramila“, in Jezdec (iz samospeva s klavirjem za mešani zbor priredil Jos. Pavčič), ter Lajovčev „Pomladni spev“ in „Črna lutnja“. Pevski zbor je bil topot zopet jako številen, popolni operni orkester je bil pomnožen še z nekaterimi člani orkestralnega društva Glasbene Matice. Koncert je vodil g. ravnatelj Matej Hubad. Izmed skladb, spremljanih z orkestrom, sta največ zanimanja vzbujali Novakova „Nesrečna vojna“ in Premrlova „Solnčna pesem sv. Frančiška.“ Novakova skladba je jedernata v svojih motivih in zelo značilna bodisi v pevskem, še bolj pa v instrumentalnem partu. Izvajali so jo zelo dostojno in umerjeno, tako, da je prišla vseskoz do veljave. Motili so ponekod samo češki poudarki, ki bi se bili smeli umakniti slovenskemu, nam prijetneje donečemu. Premrlova „Solnčna pesem sv. Frančiška“ je dosegla v celoti lep uspeh. Žal le, da zlasti orkester ni imel več vaj, in so se vsled tega nekatera intimnejša mesta podala nekoliko premalo izrazito. Kot solista sta v Novakovi „Nesrečni vojni“ in Premrlovi „Solnčni pesmi“ sodelovala operni pevec Levar in gdč. operna pevkva Zikova. G. Levar je bil pri drugem koncertu glasovno bolje razpoložen kot pri prvem; z gdč. Zikovo smo bili pa obakrat zadovoljni. Izmed a capella zborov je občinstvo najbolj toplo sprejelo preprostega Adamičevega „Jezdeca“, dočim za Lajovičeva globoko zamišljena, v umetniškem oziru neprimerno več vredna zboru ni kazalo posebno dosti zmislja. Oba matična koncerta sta bila obakrat popolnoma razprodana in še marsikdo bi bil rad šel na koncert, pa ni bilo več mogoče dobiti niti sedeža niti navadne vstopnice. — 25. marca je imela srednješolska organizacija slavnostno prireditev v Unionu. Pevski zbor je nastopil pod vodstvom g. Marija Kogoja. Sodeloval je dijaški orkester. — 6. aprila smo doživeli v Ljubljani prvi komorni večer tukajšnjega godalnega kvarteta Zika. (Rihard Zika I. gosli, Karel Saucin II. gosli, Ladislav Černy vijola, Ladislav Zika, čelo). Izvajal se je Čajkovskega kvartet v D-duru, op 11. in Dvořakov v F-duru (ameriški.) Veseli smo lahko dejstva, da smo sploh prišli do lastnega kvarteta. Veseli pa tudi, da je kvartet že sedaj po večini sodelujočih moči kar dober in smemo od njega pričakovati najboljšega razvoja. Čajkovski je posebno ugajal, nenavadno fina so bila p in pp mesta. Pri Sindingovi Serenadi za dvoje gosli in klavir je sodeloval g. kons. prof. Janko Ravnik. — 12. aprila sta naši umetnici: koncertna pevkva ga. Pavla Lovšetova in koncertna pianistka ga. Golia — Koblerjeva dali v Unionu koncert. Na sporedu so bile predvsem tri moderne pesmi domačih skladateljev: Kogoja, Lajovica in Škerjanca. Kegojeva „Jaz se te bom spomnila“ se je zdela izmed vseh treh najbolj mrzla. Pa ni slaba; ampak zdi se, da čas zanjo še ni prišel. Lajovic se nam kaže v „Begunka pri zibelci“, da je stopil v modernem slogu izdaten korak naprej. In to posebno v spremljanju, dočim se melodija ponekod nekoliko bliža ljudskemu tonu. Škerjančeva pesem „Pomladne noči“ pa je dasi moderna vendar vseskoz bistra, vedra, prijazna, teče tako lahko in naravno, da niti ne opazimo ne kakih trdih disonanc, tehničnih težkoč in podobnih reči. Od Škerjanca si za enkrat največ obetamo in upamo, da bo našel slog, ki bo zadovoljeval čim najširneje stoji. Lovšetova je pela poleg naštetih pesmi še Dvořakovo „Ljubavno“, Griegovo „Kozlički plešejo“ Chaminadejevo „Poletje“. Puccinijevo arijo iz Tosce in Donizettijevo arijo iz Don Pasquala. Go. Lovšetovo prištevamo našim najboljšim domačim solistinjam, njeno petje je nadvse prijazno, fino, voljno, naravno, pristrčno. Glasovno je na polnosti tona zadnji čas še pridobila. Ga. Golia — Koblerjeva je istotako izvrstno kot vselej izvedla izbran spored dveh Debussyjevih za nas povsem novih liričnih sličic, Chopinovove balade v B-molu in Bach-Lisztovih variacij na Bachov tema „Weinen, klagen“. — 15. aprila se je vršil simfonični koncert pomnoženega orkestra kraljevega Narodnega gledališča pod

vodstvom ravnatelja Rukavine. Izvajali so Beethovnovu uverturo št. 3 K operi „Leonora“, Massenetovo suito „Scenes Alsaciennes“, dva Griegova norveška plesa, Dvořakov slovenski ples št. 1 in Čajkovskega peto simfonijo. Po'eg teh orkestralnih del smo imeli priliko slišati tudi tri pesmi našega mladega skladatelja Škerjanca, ki jih je prav dobro in uspešno pela operna pevka gdč Thierryjeva. Tudi instrumentacija pesmi za mal orkester nam je zelo ugajala. Prej omenjena večja dela so prišla vseskoz do veljave in nudila bogat glasbenoumetniški užitek. Naj bi temu simfoničnemu koncertu sledilo še mnogo tako v sporedu izbranih in v izvajanju uspešnih. — 19. aprila sta koncertirala v Unlonovi veliki — topot žal obilo preveliki dvorani ga. Claire Trost-Fiedler in g. Anton Trost iz Dunaja. Gospa Trost je zaigrala Lisztove variacije na Bachovo kantato „Weinen, klagen“, istega skladatelja glasbeno sliko „Sv. Frančišek P. gre čez morje“, Chopinovo nokturno op. 27. št. 1. P. in balado op. 23, g. Trost dve Novakovi pesmi zimskih noči in Sukovo Legendo, oba skup pa Lisztov klavirski koncert za dva klavirja v A-duru. Pri ge. Trostovi treba pohvaliti predvsem izbornost tehniko, g. Trosta v vsakem oziru neoporečna igra je pa itak znana in priznana. Izvajane skladbe nas pa same kot take topot niso kaj dosti ogrele.

11. Koncerti drugod. — Mariborska divizijska godba je priredila 6. marca 11. simfonični koncert. Vodil gaje kapelnik Ferdo Herzog. Sodelovali so virtuoziinja na gosli gdč. Fanny Brandl, koncertna pevka gdč. Jelica Sadar, eva iz Ljubljane, skladatelj prof. Emerih Beran. Izvajale so se skladbe skladateljev: Beethovna, Mendelssohna, Elgarja in Berlioz. — Sredi februarja je prof. dr. Pavel Kozina iz Ljubljane priredil s svojim pevskim kvartetom tri koncerte v Belgradu. Pel je 66 slovenskih skladb. — 17. aprila sta koncertirala v Kranju pianista ga. Claire Trost-Fiedler in g. Anton Trost. Sodeloval je čitalniški pevski zbor. — Na koncertu v Ljutomeru 5. aprila so med drugimi skladbami izvajali P. Sattnerjevo „Jeftejevo prisego.“ — 14. aprila sta v Zagrebu koncertirala naš pianist Ličar in gdč. Sadarjeva. — Na Svečnico se je vršil v Loškem potoku koncert v proslavo sv. Cecilije in v korist orgljam župne cerkve na Tabru. Na sporedu so bili mešani cerkveni in svetni zbori, en ženski zbor (koralni introit za Svečnico), samo- in dvospevi in klavirske skladbe. G. kaplan in pevovodja Rádo Miglič je poleg tega predaval: „Glasba v službi človekovega življenja“. Prireditvev je pokazala po svojem sporedu obilo zmisa in pravega umevanja, kako širiti splošno glasbeno izobrazbo tudi med našim ljudstvom na deželi. S. P.

Dopisi.

Idrija. G. urednik! Odkar so nas Italijani zagrabili s kitajskim zidom, ne dobimo od Vas niti ene številke „Cerkvenega Glasbenika“, Vi pa od nas ne ene vrstice, kako se nam tukaj godi. Poskusiti hočem, morda se posreči, da dobite vsaj teh par vrstic. Četudi smo ločeni, se vendar v cerkveni glasbi držimo začrtane poti, tako da nam vest nič ne očita. V mesecu majniku imamo že od nekdaj zjutraj in zvečer Marijino pobožnost; vlani pa so vpeljali pobožnost še v juniju v čast Srcu Jezusovemu tudi zjutraj in zvečer vsak dan. Ob nedeljah in praznikih imamo po pet orglanih maš: ob pol 6. uri je prva, druga za realce v cerkvi Sv. Trojice je ob pol 8., ob pol 9. za ljudske šole, ob četrti na 10. vojaška z italijanskim govorom, ob 10. velika. Poglejte, koliko dušne hrane! — Ampak organist zasluži pri vsem tem rekord. Škoda, da nima jeklenih živcev. Izdelavamo jo pa le še dobro, v nekaterih rečeh posekamo celo Vas v stolnici. Kdaj ste še pri Vas imeli instrumentalne litanije, vespere ali še celo pridigo? Mislili si boste: Si li znorel, da tako pišeš?! Zato pojasnim: Italijanski vojaki imajo tu izvrstno godbo in lani poleti smo imeli malo ne vsak večer „Platzmusik“; pozimi pa začnejo že, ko je v cerkvi še popoldanska služba božja. Sliši se vse noter v cerkev, saj te od našega kora do velikega oltarja kakor tudi nazaj do kroga godcev na trgu približno enaka daljava. Tako smo imeli na sv. Dan in na sv. Trije Kraije dvojno muziko pri vesperah, drugerkati pri litanijah in krščanskem nauku... Vidite torej, da v tem oziru prvačimo. Se pa

tudi zavedamo, da smo kaj več; saj živimo v deželi srebra, čipk in „žlikrofov.“ — Sklepam z oblubo, da se bomo tudi v prihodnje zvesto držali cecilijanskega bandera.
Janez Pogačnik.

Loški potok. Letos meseca februarja je obhajala petindvajsetletnico svojega pevskega delovanja na našem koru sopranistinja gospodična **Tončka Kordiševa**. Že v šolskih letih je hodila na kor pri učitelju Cvaru. Pri izredni nadarjenosti je tako napredovala, da je mnogokrat ob pomanjkanju organistov po čela leta sama vodila petje. Vodila je skušnje in cel zbor učila nove skladbe, ne le lahke, ampak tudi težje novejše. Kadar pa je za kaj časa kak učitelj ali duhovnik organist, mu z dobrim svetom v odberi skladb stoji trdno ob strani, ker ima zelo razvit čut za pravo, neponarejeno glasbeno lepoto. Ena tistih redkih je, ki kar po instinktu (notranjem nagibu) čuti vsebinsko glasbeno lepoto in je čisto nič ne moti morebitna bogatejša hromatika. To velja pripomniti, ker se celo med organisti dobe, ki ne stojijo na tem stališču. Njen požrtvovalni trud ji poplačaj dobri Bog!
Rado Miglič.

Batuje. (Zasedena goriška vipavska dolina.¹⁾) Kako pusto je pri nas, ki smo ločeni od naših bratov. Dajte, storite kaj, da bomo rešeni. V naši goriški nadškofiji je žalostno. Od Batuj proti zahodu so vse cerkve uničene in seveda tudi orglje. Ponekod si pomagajo s harmonijem v cerkvi—baraki. Najhujše je to, ker manjka cerkvenih pesmaric, ki so bile večina uničene. Po novem letu bomo poskusili zopet oživiti „Cecilijansko društvo“, seveda če nas ne spravi o čez mejo. Kakor se sliši, nekaj se pripravljamo nam duhovnikom kot novoletni dar. Bog nam daj moči, da vstrajamo ali pa da potrpežljivo naložimo svoj križ. Vam je tam gotovo boljše. Sicer ne vemo, ker ne dobimo od tam niti časopisov, niti poročil. Srečen bom, če priroma Vaš cenjeni list na moj harmonij Batuje, 10. dec. 1919.
Ign. Leban, župnik.

Kleca dolina (Poljsko). G. urednik! Na Poljskem sem že od 17. sept. Daleč je od domovine, a vse to še ne bo človeka tako, kot potovanje. Nikomur bi ne svetoval danes potovati, ako mu ni res potreba. Toliko sitnosti je in pregledovanj, da si nikdar več ne želim takega pota. Upam, da bo do tedaj, ko se vrnem čez eno leto, že drugače. Nič manj kot osemkrat sem moral odpreti veliki kovček. Sicer mi niso premetavali prav nič, a storiti sem moral vedno vse kot drugi. Najboj strogo je na Češkem, potem pa pri nas, s to razliko, da so naši revizorji malo bolj surovi in komoda. Sicer pa kaj Vam bom tožil o svoji poti. Povem Vam raje, da sem prišel v dosti lep poljski kraj Kleče. Podoben je našim dolenskim krajem. Je namreč izredno slikovit v primeri z drugimi poljskimi kraji, tako da ni preveč dolgčas, četudi je daleč od domovine. Poljaki so tudi zelo prijazni, posebno g. ravnatelj. Slovencev nas je 12 in sicer 2 Kranjca, 4 Štajerci in 6 ogrskih Slovencev. Dolgčas je zato, ker nimamo nič slovenskih listov ali knjig. Le kar se med seboj pogovarjamo slovensko, to je vse, sicer je samo poljsko. Po poljski je za tujca precej nerazumljivo, ko sliši samo mehke slč-nike, polagoma pa se uho privadi in razume to in ono. Ako pa se bere, ni tako zelo nerazumljivo. Poljaki ljubijo mnogo petja. Pred vsako pobožnostjo pojo, pred študijem ravno tako. Posebno mnogo pojo pri blagoslovu, ki je pa res samo blagoslov. Pri nas pojemo samo eno kltico kake pesmi, tu pa prepejejo celo pesem in ako ni posebno dolga, še ponavljajo. Pojo pa vedno enoglasno s spremljevanjem (pri nas harmonija). Vsako nedeljo je slovesna sv. maša, kjer poje zopet vsa cerkev koral (latinski), primeren nedelji ali prazniku s spremljevanjem. Popoldne pa so slovesne poljske vespere tudi vsako nedeljo, o katerih drugič kaj več. Manjka nam tu instrumentov. Imamo namreč samo dva mala (a dobra) harmonija in dve violini in drugega ničesar. Goji se tu torej posebno ljudsko petje in pa tradicionalni koral. O priliki Vam še kaj sporočim, zlasti ako bo kaj posebnega. Iskrene pozdrave Vam in vsem bralcem C. Gl, katerega komaj čakam.
Vinko Lovšin.

¹ Pismo, v katerem nas prosi g. dopisnik za več letnikov našega lista, smo dobili v roke po privatni osebi.
Ur.

Razne vesti.

Δ **Cecilijino društvo za ljubljansko škofijo** je imelo 11. aprila redno sejo. Uredile so nekatere zadeve, tikajoče se orgljarske šole. Glede ureditve organistovskega gmotnega vprašanja je ravnatelj škofijske pisarne Dostal obljubil, da se bo pri konzi-storiatni seji potegnil za primerno zvišanje štolnine.

Δ **Osebnosti.** Dr. Franc Kimovec je bil od ministrstva prosvete potrjen za nastavnika za pouk krščanske arheologije in cerkvene umetnosti na bogoslovni fakulteti, Stanko Premrl za pouk cerkvene glasbe. — G. Janko Leban, upokojeni šolski voditelj na Bukovici nad Škofjo Loko, znan kot mladinski pisatelj in skladatelj, je obhajal 21. aprila 65. rojstni dan in hkrati 50 letnico slovstvenega delo-vanja. G. jubilarja Bog živi še mnoga leta!

Δ „Pesmi samote“ Antona Lajovica, solospevi s spremljanjem klavirja, izidejo v kratkem v založbi pevskega društva „Ljubljanski Zvon“ v Ljubljani.

Δ **Umrla sta znana češka glasbena založnika: Mojmir Urbánek** 29. sept. njegov oče Fr. Avg. Urbánek pa 4. dec. 1919. Založila sta tudi mnogo cerkvenih skladb čeških skladateljev, prvi zlasti večino skladb Řihovskega.

Δ **Znani nemški skladatelj Peter Griesbacher** je zložil obsežno, nekako koncertno latinsko mašo „Friedensmesse“ za mešani zbor, soli, orkester in orglje.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Δ **Frutolf-Vivell: Breviarium de musica et Tonarius.** — P. Celestin Vivell, / 5
benediktinec v Sekovi, je priobčil glasbeno razpravo, ki jo je spisal benediktinec / 5
Frutolf v samostanu Michelsberg (Bamberg). Pisatelj je umrl l. 1103. Naslov razpravi / 5
je: Breviarium de musica et Tonarius. Ohranjena je v dveh rokopisih: v / 5
v Monakovem (št. 149.651) in v Bruslju (št. 5266). Poleg razprav Gvidona Areškega je / 5
ta spis najvažnejši. Opira se na dolgo vrsto starejših študij; zastopani so: Ptolomäus, / 5
Nikomachos, Bacchius, Censorinus, sv. Avguštin, Boetius, Cassiodorus, Isidorus Sevilski, / 5
Alcuin, Aurelianus, Bernelinus, Huchaldus, Odo, Notker/ Labeo, Berno, Gvido Areški, / 5
Herman in Aribio. — Namen razpravi je, uvesti poslušalce v umetnost, skladati lepe / 5
(gregorijanske) napeve („suaves cantus formare“) in jim dati navodila, da ne zaidejo pri / 5
tem na napačna pota. Pred seboj imamo torej Frutolfova predavanja o teoriji glasbe. / 5

Učenci o Vivell je vzgledno rešil svojo nalogo. Besedilo Frutolfovo priobčuje / 5
kajpada natančno po izvornikih; pripominja pa povsodi, na katerega starejših pisateljev / 5
da se izvornik opira. Tako ugotovi tudi, kaj da je Frutolfovo lastno naziranje in poj- / 5
movanje. Važnejša mesta pojasnuje s fotografiranimi snimki iz starejšega (monakov- / 5
skega) rokopisa iz XII. veka. Koliko znanja ter vestnega in resnega dela tiči v tej / 5
prireditvi! / 1!

In ker je delo res učeno, ga je sprejela dunajska akademija znanosti v svoja / 5
izvestja (Sitzungsberichte) modroslovno-zgodovinskega oddelka (1919, zvezek 188).

Glasbenike, ki imajo globlje zanimanje za zgodovino in teorijo gregorijanskega / 5
korala, opozarjamo na o. Vivellovo izdajo Frutolfove razprave; bodo izvedeli zanimive / 5
stvari o načelih, kako je ustrojiti gregorijanski napev. Dobi se pri Alfredu Hölderju / 5
na Dunaju (I. Rotenturnstrasse 25.) Mantuani.

Δ **Denkmäler der Tonkunst in Österreich.** XXVI. letnik. Zvezek 51—52. / 5
Jakob Handl (Gallus) **Opus musicum** (VI. del). Dunaj 1919. Artaria & Co. Leipzig, / 5
Breitkopf & Härtel. — Pričujoča zbirka tvori zadnji del slavnega in največjega Gallu- / 5
sovega glasbenega dela „Opus musicum“. Cel tozadevni material sta obdelala in za / 5
izdajo priredila Emil Bezcny in Josip Mantuani. V zbirki se nahaja 105 a

capella skladb v čast svetnikom, ponajveč apostolom, mučencem, cerkvenim učnikom, spoznavalcem, devicam in vdovam, nekaj jih je tudi v čast Materi božji. Zbori so ponajveč štiri, pet in šesteroglasni. 24 glasna pa sta zbirko zaključujoča psalma 149. in 150. — Kakor v prejšnjih izdajah, tako se nam kaže Gallus tudi tukaj in tu še prav posebno odličnega polfonika, markantnega v invenciji, zanimivega v raznih podrobnostih. Kdor bi hotel študirati glasbo prošlih vekov, temu Gallusove skladbe nudijo obilo primerne, dragocene gradiva. Pa tudi boljše cerkveni zbori bodo našli v tej zakladnici marsikako zlasti za s'ovesnejše liturgične prilike prav učinkujočo skladbo.

Stanko Premrl: Cerkevna pesmarica za mladino. Glasovi: V Ljubljani 1920. Založila Jugoslovanska knjigarna. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. — K pesmarici, ko je izšla v partituri že pred nekaj leti med vojno, so dotiskani in se dobivajo v razprodaji tudi glasovi. Pridejane so nekatere molitve. Oblika je prav lična, žepna. Cena izvodu 7 K 20.

△ **Orlovska pesmarica. I. V Ljubljani 1920.** Založila Orlovska Zveza. Cena 3 K, 20 komadov skupaj 2 K 50. — V mali žepni obliki izdana pesmarica podaja našim Orlom devet primernih pesmi za en, kvečjemu za dva glasa. V pesmarico so sprejete deloma že znane pesmi, nahajamo pa tudi par novih, ki se bodo brezdvomno kmalu povsod priljubile in udomačile. Premrl.

Naše priloge.

V današnji osem strani obsegajoči glasbeni prilogi prinašamo več skladb za majnik, med katerimi opozarjamo zlasti na prve tri: Premrlovo „Ave Kraljica maja“, Klemenčičevo „Majniška pesem Jezusu“ (obe na besedilo M. Elizabete) in Premrlovo Obhajilno. Tenorski samospjev v prvi omenjeni pesmi poje eventualno lahko tudi sopran. Refren „Ave, Kraljica maja“, ki ga poje koncem skladbe štiriglasni mešani zbor, naj se vzame v mirnem, bolj počasnem tempo kot prejšnjih osem taktov. V orgeljskem stavku manjka pri tej pesmi na drugi strani v 1. taktu na zadnji dobi četrtninka h; na isti strani v zadnjem taktu drugega sistema je treba v basu preneniti drugi fis v fisis. — V Klemenčičevi pesmi mora biti ges v tretjem taktu 1. orgeljskega sistema cela nota, v petem taktu istega sistema mesto b — h (g, b), na drugi strani pesmi v prvem sistemu v 4. taktu zadnji osminki v basu h e s e s in enako v tretjem sistemu. V Premrlovi Obhajilni naj poje v 4. taktu mešanega zbora (1. takt predzadnje strani v prilogi) na prvi udarce vsi glasovi četrtniko; glede nadaljnega motiva, ki ga prinese najprej sopran, in posnemajo potem ostali trije glasovi, omenjamo, da ima alt postop: fis, gis, ais, bas pa: fis, g, a.

Organistovska služba

je razpisana v Št. Jerneju na Dolenjskem. Nastopi se lahko takoj.

Cerkveno predstojništvo.

Izpraznjeno je mesto organista pri stolni cerkvi v Šibeniku (Dalm.)

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl.**

Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska „Zvezna tiskarna“ v Ljubljani.